

ЖАС ЖАРАТЫЛЫСТАНУШЫЛАРДЫҢ АШЫҚ ҚАЛАЛЫҚ ТУРНИРІН ӨТКІЗУ РЕГЛАМЕНТІ

I. ТУРНИР РЕГЛАМЕНТІ ТУРАЛЫ

Қалалық жас натуралистер турнирінің (одан әрі – Турнир) Регламенті Турнир туралы Ереженің ажырамас бөлігі болып табылады. Ол Турнир іс-шараларын өткізудің нақты тәртібін анықтайды. Регламентте қандай да бір іс-шаралар туралы қажетті тармақ болмаған (немесе түсініктеме толық болмаған) жағдайда оны өткізу тәртібі туралы шешімді ұйымдастыру комитеті қабылдайды. Іс-шараларды өткізу және қорытындылау тәртібін өзгерту туралы шешім, егер қандай да бір тармақты ресми қолдану логиканың бұзылуына және Турнирдің нақты мақсаттары мен міндеттеріне қайшы келетін жағдайда да қабылдануы мүмкін.

II. ЖАС ЖАРАТЫЛЫСТАНУШЫЛАР ТУРНИРІНІҢ ТАПСЫРМАЛАРЫН ТАРАТУ

Сырттай кезеңнің тапсырмалары ретінде турнирдің ресми сайтында <http://www.iynt.org/>; <https://fizmat.kz/iynt/> жарияланған ағымдағы жылдың барлық 17 негізгі ЖЖТ тапсырмалары пайдаланылады.

III. ЖАС ЖАРАТЫЛЫСТАНУШЫЛАР ТУРНИР ӨТКІЗУ ТӘРТІБІ

2023 жылы Алматы қаласының Турнирді өткізу мерзімі мен орны: 26 мамыр – 28 мамыр аралығында, Алматы РФММ. Қатысушылардың жасы 16 жастан аспауы керек.

Топтар ғылыми пікірталастарға – "Сайысқа" қатысады:

- а) іріктеу сайыстарына барлық топтар қатысады;
- б) жартылай финалдық сайысқа және финалдық сайыс іріктеу сайыстарына сомасы бойынша үздік нәтиже көрсеткен топтар қатысады.

Сайысқа 2 немесе 3 топ қатысады (топтардың жалпы санына байланысты). Сайысты өткізу қағидалары Турнирдің осы Регламентімен және Ұйымдастыру комитетінің шешімдерімен айқындалады. "Сайысқа" берілетін техникалық құралдар – компьютерлер, ноутбуктер, маркерлер, тақталар, бор, плакаттарды бекітуге арналған орын орталық және жергілікті ұйымдастыру комитеттерінің өзара шешімі бойынша ұйымдастырушылар осы тізімді толықтыра алады. Компьютерлік презентацияға арналған құралдардың болуы көзделеді. Турнирдің ашылуында топтар қатысушыларды таныстыру үшін презентация жасауы керек (5 минут).

IV. САЙЫС ЕРЕЖЕЛЕРІ

1. Сайыстағы рөлдер

Ереже бойынша, Сайысқа 3 топ қатысады, бірақ 4 және 2 болуы да мүмкін (командалардың жалпы санына байланысты). Сайыс барысында топ мүшелері тек бір-бірімен еркін сөйлеседі. Сайыс басталар алдында қазылар алқасы мен топтар таныстырылады және (қажет болған жағдайда) бірінші кезеңде командалардың өнер көрсету тәртібін айқындайтын жеребе тартылады. Сайыс үш (төрт, екі) кезеңде өткізіледі. Әр әрекетте команда үш (төрт, екі) рөлдің бірінде – **Баяндамашы, Оппонент, Рецензент** (және Бақылаушы). Сайыстың келесі әрекеттерінде топтар сайыстың рөлдік схемасына сәйкес рөлдерді өзгертеді:

4 топ	I кезең	II кезең	III кезең	IV кезең
-------	---------	----------	-----------	----------

№ 1-ші топ	Баяндамашы	Бақылаушы	Рецензент	Оппонент
№ 2-ші топ	Оппонент	Баяндамашы	Бақылаушы	Рецензент
№ 3-ші топ	Рецензент	Оппонент	Баяндамашы	Бақылаушы
№ 4-ші топ	Бақылаушы	Рецензент	Оппонент	Баяндамашы

3 топ	I кезең	II кезең	III кезең
№ 1-ші топ	Баяндамашы	Рецензент	Оппонент
№ 2-ші топ	Оппонент	Баяндамашы	Рецензент
№ 3-ші топ	Рецензент	Оппонент	Баяндамашы

2 топ	I кезең	II кезең
№ 1-ші топ	Баяндамашы	Оппонент, Рецензент
№ 2-ші топ	Оппонент, Рецензент	Баяндамашы

Топтың бір мүшесі бір сайыс барысында тек бір рөлді баяндамашыны, немесе оппонентті, немесе рецензентті ойнайды, ал турнир барысында басқа рөлдерде ойнайды, егер бұл шарт сақталмаса, сары карточкалар беріледі және ұпайлардың жалпы санынан 10% шегеріледі.

Финалда тапсырмаларды таңдау алдын-ала жасалады және алдын ала сайысқа шақыру рәсімі алынып тасталады. Финал басталар алдында қазылар алқасы мен топтар бір-бірін таныстырады, сондай-ақ капитандар сайысы өткізіледі. Сайыстың жеңімпазы рөл ретін анықтайды. Финалда, рөлдерді бөлу құқығы қатысушыларда қалады, бірақ топтың бір мүшесі тек бір рөлді баяндамашыны, немесе оппонент, немесе рецензентті ойнайды.

2. Кезеңдегі топтардың сөз сөйлеуі

1. Баяндамашы (топ мүшелерінің бірі) тапсырманың топтық шешімін ауызша түрде ұсынады. Баяндамада есептің тұжырымы, мәселенің мәні бойынша қолда бар деректерге шолу, бақылаулар мен эксперименттердің сипаттамасын қоса алғанда, шешудің негізгі идеялары мен әдістері, сондай-ақ нақты тұжырымдалған тұжырымдар болуы керек. Баяндама презентациялармен бірге жүреді. Баяндаманың барлық негізгі тармақтары кестелер, графиктер, математикалық формулалар, фото және бейнематериалдар және т. б. түрінде көрнекі түрде ұсынылуы тиіс. Іс-қимыл регламентінде баяндамашының оппоненттің, рецензенттің және қазылар алқасы мүшелерінің нақтылайтын сұрақтарына жауаптары; баяндамашының оппонентпен талқылауы және баяндамашының қорытынды сөзі қарастырылған.

2. Оппонент баяндамашы ұсынған шешімге, сондай-ақ баяндаманың мазмұны мен формасына сын айтады. Оппонент баяндамашының баяндамасы бойынша күшті, әлсіз жақтарын атап өтуі керек. Оның сөзінде баяндамашы мәселесінің мәнін түсінуіндегі және ол ұсынған шешімдегі ықтимал дәлсіздіктер мен қателіктер атап өтілуі керек. Оппонент баяндаманың қорытындыларымен келісетіні немесе келіспейтіні туралы көзқарасын білдіруі және өз тұжырымдарын ұсына білуі керек.

Оппонент өз сөзінде тапсырманың жеке шешімі бойынша ұсынысын айтуға болмайды.

Қарсылас оппоненттің ерекше рөлі - ол баяндамашымен талқылауды ұсынылған баяндаманың мәні бойынша бастайды. Іс-қимыл регламентінде рецензент пен қазылар

алқасы мүшелерінің нақтылайтын сұрақтарына қарсыластың жауаптары, сондай-ақ оппоненттің қорытынды сөзі қарастырылған.

3. **Рецензент** өз сөзінде баяндамашы мен оппонент арасындағы қайшылықты қорытындылайды және талдайды, баяндамашы мен оппоненттің сөйлеген сөздеріне қысқаша баға береді, ондағы жағымды тұстар мен ықтимал кемшіліктерді атап өтіп, қарастырылып отырған мәселені шешу бойынша өз қорытындыларын келтіреді.

4. Топ мүшелері спикерлерге техникалық қолдау көрсету, ескертулері бар жазбаларды беру және жүргізушінің рұқсатымен қысқаша түсініктемелермен тұрған жерінен сөз сөйлеу арқылы көмектесе алады. Ғылыми сайыс барысында топ мүшелері тек бір-бірімен сөйлеседі, ал өз тобынан тыс ешкіммен сөйлесе алмайды.

V. САЙЫСТЫ ӨТКІЗУ РЕГЛАМЕНТІ

1. Сөз сөйлеу тәртібі

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1 *	Шақыру процедурасы.*	1 минут
2 *	Шақыруды Қабылдау немесе Бас тарту процедурасы.*	1 минут
3 *	Баяндамаға дайындық.*	3 минут
4	Баяндамашының сөзі.	8 минут
5	Оппоненттің Баяндамашыға қоятын нақтылау сұрақтары.	3 минут
6	Оппоненттің сөйлеуге дайындалуы.	3 минут
7	Оппоненттің сөз сөйлеуі.	4 минут
8	Баяндамашының Қарсыласпен дауы.	5 минут
9	Рецензенттің сөз сөйлегендерге қоятын нақтылау сұрақтары.	2 минут
10	Рецензентті сөйлеуге дайындалуы.	2 минут
11	Рецензенттің сөзі.	3 минут
12	Оппоненттің қорытынды сөзі.	1 минут
13	Баяндамашының қорытынды сөзі.	1 минут
14	Қазылар алқасының сөз сөйлегендерге қоятын нақтылау сұрақтары.	5 минут
15	Қазылар алқасының бағалары	6 минутқа дейін
16	Қазылар алқасы мүшелерінің сөз сөйлеуі. Бағалаудың негіздемесі.	8 минутқа дейін
17	Үзіліс.	10-15 минут
	Бір кезеңнің үзіліссіз ұзақтығы. (шамамен)	50 минут
	Екі үзіліспен 3 командалық сайыс ұзақтығы.	3 сағат

2 Капитандардың жекпе-жегі

1. Капитандар Байқауын Жүргізуші өткізеді.
2. Капитандар өз топтарынан бөлек орналастырылады және Байқау кезінде топтармен байланыспайды.
3. Жүргізуші Байқау ережелерін түсіндіреді және капитандарға (мүмкін топтар мен қазылар алқасының мүшелеріне) бес байқау тапсырмасы бар бланкілерді береді.
4. Белгілі бір уақыттан кейін (5 минутқа дейін) жүргізуші капитандар толтырған жауаптары бар тапсырма бланкілерін жинайды және байқау нәтижелерін жариялайды.

5. Капитандар Байқауының жеңімпазы деп дұрыс жауаптардың ең көп санын берген капитан жарияланады. Теңдік жағдайында алтыншы тапсырма жеңімпазды анықтайды.

6. Капитандар Байқауының жеңімпазы жеке-дара, ешкіммен кеңесусіз, осы ғылыми сайыстың алғашқы әрекетінде топтардың сөз сөйлеу ретін тағайындайды.

3. Тапсырмалар бойынша баяндамаға шақыру ережесі

1. Іріктеу ғылыми сайыстарда Шақыру рәсімі қарастырылған, оның барысында оппонент осы ғылыми сайысқа шығарылған кез келген тапсырмаға баяндамашыны шақырады, тек төмендегі тапсырмаларды қоспағанда:

а) ағымдағы ғылыми сайыста қарастырылған тапсырмалар;

б) алдында (алдыңғы ғылыми сайыста) оппонент топ баяндаған тапсырмалар;

в) оппонент топтың осы уақытқа дейінгі (алдыңғы ғылыми сайыстарда) сынаған тапсырмалар;

г) баяндамашы топтың алдында сайыста баяндаған тапсырмалар;

д) баяндамашының топтың алдыңғы ғылыми сайыстарда сынаған тапсырмалар.

2. Баяндама Шақыруды қабылдамауы мүмкін. Бұл ғылыми сайыс хаттамаларында жазылған Бас тарту деп аталады. Бас тартылған жағдайда жаңа Шақыру жасалады.

3. Алдыңғы шайқастарда Бас тарту тіркелген тапсырмаларға Шақыруға жол беріледі.

4. Үш финалист жарияланғаннан кейін, финалистер ұсынылған барлық тапсырмалардың ішінен өз есептері үшін тапсырмаларды таңдайды. Топтар өздері айтқан мәселені таңдай алмайды. Барлық мәселелер әртүрлі болуы керек және таңдаудағы басымдық R Дәрежесімен анықталады.

VI. ҚАЗЫЛАР АЛҚАСЫ. БАҒАЛАУ. ҰПАЙЛАР. РЕЙТИНГ

I. Бағалау (G)

I. Бағалау (G)

Қазылар алқасының әр мүшесі топтардың қойылымдарын бүтін сандармен бағалайды (G):

1. Қойылымдар байқауында 1-ден 10-ға дейін.

2. Ғылыми сайыс баяндама үшін 1-ден 30-ға дейін.

3. Оппонент үшін 1 - ден 20-ға дейін.

4. Рецензенттің шолуы үшін 1-ден 10-ға дейін.

Қазылар алқасы мүшелерінің бағалауы бойынша одан әрі сынақ параметрлері есептеледі.

II. Орташа балл (P)

Топтың Қойылымда немесе ғылыми сайыста өнер көрсеткені үшін орташа ұпай келесідей есептеледі:

1. Екі ұпай – бір минималды және бір максимум - олардың арифметикалық орташа мәніне тең бір баллмен ауыстырылады.
2. Осы және барлық басқа бағалардың арифметикалық орташа мәні есептеледі. Бұл мән топтың қойылымы үшін орташа ұпай болып табылады (P).
3. Орташа ұпай баллдың оннан бір бөлігіне дейін дөңгелектенеді.

III. Ұпай сомасы (SP)

1. Қойылымдағы топтық ұпайлардың (SP) қосындысы айыппұл санкцияларын ескере отырып, орташа ұпайға (P) тең.
2. Ғылыми сайыстағы топтық ұпайлардың (SP) қосындысы осы ғылыми сайыста топқа салынған айыппұл санкцияларын ескере отырып, берілген ғылыми сайыстағы барлық орташа топтық ұпайлардың (P) арифметикалық қосындысына тең. Ұпайлар сомасы баллдың оннан бір бөлігіне дейін дөңгелектенеді.

IV. Ұпайлардың жиынтық сомасы (TSP)

1. Бұл мән осы уақытқа дейін өткен сынақ жарыстарындағы барлық SP топтарының қосындысына тең. TSP есептеулері әр ғылыми сайыстан кейін жасалады және ұпайдың оннан бір бөлігіне дейін дөңгелектенеді.

V. Топтың жеңіс белгісі (V)

1. Ғылыми сайыс жеңімпаздары: осы ғылыми сайыста ең көп ұпай сомасы (SP) бар команда және SP ең үлкен мәннен екі ұпайдан аспайтын топтар болып саналады.
2. V белгісі ғылыми сайыстың жеңімпаздары үшін 1 мәнін алады.
3. V белгісі осы ғылыми сайыстың жеңімпазы болып табылмайтын топтар үшін 0,5 мәнін алады, бірақ бұл ғылыми сайыста SP ең жоғары мәнінен он ұпайдан аспайтын SP мәні бар.
4. V белгісі осы ғылыми сайыстағы SP мәні осы ғылыми сайыстағы ең үлкен SP мәнінен он ұпайдан асатын топтар үшін 0 мәнін алады.

VI. Жеңістер сомасы (SV)

1. Топтың жеңістерінің (SV) қосындысы барлық өткен ғылыми сайыстарда топтың (V) жеңіс белгілерінің қосындысына тең.

VII. Топ рейтингі (R)

Топтың рейтингі (R) 1-ден N-ге дейінгі мәндерді қабылдайды, мұндағы N топтардың жалпы саны. Ол топтың турнирдегі табыстылығының төмендеуінде орналасқан топтардың монотонды тізіміндегі орнын көрсетеді, яғни $R = 1$ -ең жоғары рейтинг.

Бірнеше топтың ішінде өткен ғылыми сайыстарда ең көп жеңіске жеткен (SV) топ жоғары рейтингке ие болады. SV теңдігі жағдайында екі немесе бірнеше топ келесі ретпен басқа сынақ көрсеткішін (алдыңғы көрсеткіштер тең болған жағдайда келесі сынақ көрсеткіштерін салыстыруға көшумен) салыстырады:

1. өткен барлық жарыстар үшін топтың (TSP) ұпайларының жиынтық сомасы бойынша;
2. өткен ғылыми сайыстарда барлық баяндамалар үшін ұпай сомасы бойынша;

3. өткен ғылыми сайыстарда барлық оппоненттер үшін ұпай сомасы бойынша;
4. өткен ғылыми сайыстарда үздік баяндама үшін орташа ұпай бойынша;
5. өткен ғылыми сайыстарда үздік оппонент болғаны үшін орташа ұпай бойынша.

VII. ТУРНИРДІҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ МЕН ЖЕҢІМПАЗДАРЫ

1. Топтық сынақ

Соңғы сайыстың нәтижелері бойынша ең көп ұпай жинаған топ бірінші орын алады, I дәрежелі дипломмен марапатталады. Екінші орын алған топ II дәрежелі дипломмен марапатталады. Үшінші орын алған топ III дәрежелі дипломмен марапатталуы мүмкін. Турнирдің барлық басқа қатысушылары турнир қатысушысы ретінде сертификаттар алады.

Осы Регламент IYNT халықаралық Регламентіне сәйкес келеді, одан тек мазмұнын баяндау тәртібімен ғана ерекшеленеді.

Турнирдің қазылар алқасының төрайымы

Бейсен Н.А.

Ұйымдастырушы комитет төрайымы

Туреханова К.М.